

ÇEKOSLOVAKYA'DA KLİNİK ECZACILIK EĞİTİMİ

Prof.Dr. J. SOLICH, CSc

Diğer bütün sosyalist ülkelerde olduğu gibi Çekoslovakya'da da eczacılık Devletin sağlık hizmetlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Eczacı bu konuda kendine düşen görevleri:

- Araştırmada
- Farmasötik endüstride
- Depo hizmetlerinde
- İlaç kontrolünde
- Serbest eczanelerde

yapagelmektedir. Bunlara ek olarak, sağlıkla ilgili alanlarda çalışan eczacıları da hesaba katmak gerekmektedir. (Biyokimya, nükleer tip, hijyen vs.)

Klinik eczacılık Çekoslovakya'da rasyonel ilaç kullanımında uzmanlaşmış eczacıların aktif rol oynadıkları disiplinler arası özel bir alan olarak tanımlanmaktadır. Yanlış ilaç kullanılmasıyla halk sağlığının zarar görmesi tehlikesinin artması ve istenmeyen ilaç etkilerinin etkin bir şekilde önlenmesinin gerekliliği klinik farması disiplininin oluşması ve gelişmesi için zemin hazırlamıştır.

Niçin Klinik Eczacılık?

Çekoslovakya'da doktor tarafından reçeteye yazılan ilaçların % 40'ı hastalar veya kullanması gereken kişiler tarafından alınmamaktadır. Yine halkın % 25'i gerekli olan ilacın yerine başka etkiye sahip ilaçları tüketmektedir.

Memleketimizdeki hastanelerde yaptığımız araştırmalara göre kullanılan ilaçların % 20'si yanlış verilmektedir. Buna ek olarak verilen her iki ilacın % 12'si, verilen üç ilacın % 30'u, her dört ilacın da % 47'si farmakolojik etkileşmelere sebep olmaktadır.

Çekoslovakya'daki halk, ortalama olarak bir yılda kişi başına 35 farklı ilaç tüketmektedir. Bu ilaç tüketimi 1955'den 1986'

ya % 360 kadar artma göstermiştir. Analjeziklerin tüketimi yine aynı yıllar arasında % 450 kadar artma göstermiştir ki, bu analjeziklerin % 67'si yine eczanelerden reçetesiz olarak temin edilmektedir.

Memleketimizde 65-85 yaşlar arasındaki kişiler üzerinde yaptığımız incelemelerde, % 67 gibi bir orandakilerin reçeteli ilaç tüketmekte olduğu, % 30'unun ise hiç ilaç kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Bu yaş grubunun % 67'sini oluşturanların, yani ilaç kullananların % 12'si çok seyrek ilaç almakta, % 3'ü arada sırada almakta, % 62'lik büyük bir kısım da düzensiz olarak ilaç tüketmekte, % 45'i ise, hekimin tavsiyesine rağmen yinede hekime danışmaksızın kendi kendini tedavi etmektedir.

Klinik eczacılığın olumlu yanlarından biri de ilacın ekonomik kullanımınıdır. Bu, hem kişinin ekonomik durumu hem de ülkenin ekonomik durumu ile ilgilidir. Çekoslovakya'da sağlık bütçesinin 1/4'ünü ilaç giderleri oluşturmaktadır. Ülkemizde ilaç ücretsiz dağıtıldığı için, halk tarafından pek çok ilaç kullanılmadan bir kenara konmaktadır. Halbuki eczacının danışmanlık hizmeti vermesi ile, yani klinik eczacılık eğitimi ile bu israf bir ölçüde azaltılabilmektedir.

Buna göre klinik eczacılığın hedefi, hastalarda:

- Doğru
- Etkili
- Güvenli

Doğru ilaç kullanımını güvence altına almak ve böylece ilaçla tedavi düzeyini yükseltmek ve tıbbi bakım ve sorumluluğu daha iyi bir hale getirmek, ve bu konuda destek sağlamaktır. Bu eczacıların bugüne kadarki ödevlerini genişletip, başka bir hedefe yönlendirmiştir ki, bunlar:

1. Etkili ve güvenli ilaç kullanılması için gerekli olan gözetim ve zamanlı etkilerin olmamasını tavsiye etmek.

2. Hekimle, ilaç seçimi ve reçetenin yazılması konusunda işbirliği yapmak.

3. İlacın etkileri ve kullanılması konusunda hastaya bilgi vermek

4. Kendi alanı içinde kalan sağlık eğitimi hizmetlerini yerine getirmek.

Klinik eczacılık kapsamı içinde, etkili ve güvenli ilaç kullanımı için herşeyden önce kompleks bilgilerin hazır bulundurulması gerekmektedir. Bu, klinik eczacılığın görevidir. Bunun için araştırma ve dökümantasyona ihtiyaç vardır. Bu da aşağıdaki görev sınırlarının tesbit edilmesiyle gerçekleşir.

1. Hastalara İlaçların Verilmesi

— Gerekli bilgilerin (danışmanlığın) hazır bulundurulması.

— İlaç etkilerinin bilinmesi (özellikle istenmeyen yan etkiler)

— Amaca yönelik sağlık eğitiminin ve açıklamasının yapılması.

2. Bilimsel İlaç Tedavisi Komisyonunun Görevleri

— İlaç hakkında bilgilendirme ve konsültasyon sahasında rasyonel bir tedavinin kontrolü.

— Farmasötik açıdan reçetenin yorumlanmasıyla, tavsiye şekli arasındaki ilişkiler.

— Kullanılan ilaçların seçiminde sınırların ve uygunluğun saptanması ve bunun tedavideki isabetliliği.

3. Danışmanlık ve Konsültasyon Görevleri

Farklı ayrılabilen bir konsültasyon ve danışmanlık (informasyon) hizmeti için, ilaç hakkındaki aşağıdaki bilgilerin (DATA) bilinmesi gerekmektedir.

- Nomenklatür
- İlacın özellikleri
- İlaç formuna ait veriler
- Stabilite
- Farmakodinamik
- Farmakokinetik
- Biyoyararlılık
- İndikasyon ve kontraindikasyon
- Kullanma talimatı

4. İlacın Araştırma-Geliştirme, Üretim, Kontrol ve İmali

İlacın araştırma-geliştirmesinde farmasötik-kimya, biyofarmasötik ve farmakolojik disiplinlerin ortak çalışması ve daha sonra ilacın klinik testlerinin daha önce yapılagelmiş olan sonuçlarla ilişkilerinin kurulması gerekmektedir.

İlaçların etki ve özellikleri hakkındaki dökümantasyon çalışmaları.

İlaçla ilgili bilgilerin toplanması, bunların değerlendirilip, sınıflandırılması, verilerin işlenip alt gruplamalarının hazırlanması farklı yönlendirmelerin her bir sağlık kuruluşuna iletilmesi.

6. İlaç Etkisinin Parametrelerinin Eksperimantal Olarak Yorumlanması

Herşeyden önce, dozlama, farmakokinetik ve stabilize konularında, vücut sıvıları içinde ilacın (etken maddenin) konsantrasyonunun saptanması, toksik maddelerin tesbiti ile zehirlenme dozunun saptanması.

Klinik eczacılığın, sağlık sistemi içindeki uygulama alanları şunlardır.

1. Serbest eczane, hastane ve poliklinik eczaneleri.

2. Hastanelerde ve bilhassa semt (taşra) hastanelerinde klinik farmakoloji konusunda özelleşmiş gruplar

3. V.H.J (der vereinigung Pharmazeutischer Betriebe Spofa) Spofa klinik farmasi bölümü ve herbir üretim araştırma işletmesinin klinik bölümleri.

Klinik eczacılık söylendiği gibi klinik sözcüğünden kaynaklanmaktadır. Eğitim önce temel bilgilerin alınması sonra mesleğe yönlendirilmesi doğrultusunda elde mevcut bilgilerle takviye edilmesini kapsamaktadır. Eczanelerde bu görevin üstlenilmesi eczacının görev alanını genişletmektedir. Bu kavram eczacıyı hekimle yakın işbirliğine doğru yöneltmektedir. Deneyimlere bakılacak olursa şimdiden söylenebilir ki, eczacıların hastane koşullarında görevlendirilmesi ilaç tablolarının yönlendirilmesiyle ve poliklinik eczanelerinde hastaya tavsiye edilecek ilacın denetlenmesiyle yeni

boyut kazanacaktır. Eczacıların sorumluluk ve görev alanlarının genişlemesi, herşeyden önce eczanelerde görev yapan eczacıların sayısının artması ve ilaç hakkında dökümana dayalı bilgilerin genişletilmesiyle olacaktır.

Klinik eczacılığın yaygınlaştırılması bazı şartlara bağlıdır. Halen eczanelerde çalışan eczacıların yavaş yavaş bu mesleki disipline alıştırmaları gerekmektedir. Ayrıca, henüz tahsilde olan kişilerin, yüksekokul veya fakülte dönemlerinde gerek lisans ve gerekse yüksek lisans öğretimleri sırasında bu konu-

da yetiştirilmeleri gerekir.

Çekoslovakya'da her 2.5 yılda bir kez olmak üzere eczacılar pratik ve teorik bir sınav tabi tutulmaktadır. Bu sınav;

1. Eczacılık hizmeti
2. Klinik eczacılık
3. Farmasötik analitik.
4. Farmasötik teknoloji

konularında yapılmaktadır. Sınav dönemleri arasındaki eğitim ise, "Sağlık Hizmeti İçin Eczacı ve Hekimlerin Meslek İçi Eğitim Enstitüsü" tarafından verilmektedir. Buradaki kurslar ücretsiz olarak yapılmaktadır.

TEB Araştırma ve Çeviri Bürosu

bir adım daha !....

**"Çağdaş Eczacılar Laboratuvarı
Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi"
Kuruluşunu Meslekdaşlarımıza
Müjdeleriz.**

1649 Sokak No.15 Bayraklı-İZMİR

Tel. 11 64 98